

KIRJANDUSE TÖÖKAVA 9. KLASSILE

Õpetaja: Maie Sokk

Õppeaasta:

Tundide arv: 2 nädalatundi, kokku 70 tundi

Kasutatav õppekirjandus

Nahkur, A. Sokk, M. Sõna lugu. Kirjanduse õpik. 9. klass. Tallinn: Koolibri, 2003.

Nahkur, A. Sokk, M. Sõna lugu. Kirjanduse töövihik. 9. klass. Tallinn: Koolibri, 2003.

Kasutatav lisamaterjal

Nahkur, A. Sõna lugu. Kirjanduse CDd kuulamisülesannetega. Tallinn: Koolibri, 2003.

Telelavastus „Pisuhänd“ (E. Vilde näidendi järgi).

Film „Karu süda“ (N. Baturini romaani ainetel).

Film „Nimed marmortahvilil“ (A. Kivikase romaani ainetel)

Luulekogud.

<http://www.folklore.ee/Berta/>

Eesti Keele Instituudi sõnaraamatute veebilehekülj: <http://portaal.eki.ee/keelekogud.html>.

Lõiming õppekava läbivate teemade ja teiste õppeainetega

Põhikooli riikliku õppekava läbivad teemad on: 1) elukestev õpe ja karjääri planeerimine, 2) keskkond ja jätkusuutlik areng, 3) kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, 4) kultuuriline identiteet, 5) teabekeskond, 6) tehnoloogia ja innovatsioon, 7) tervis ja ohutus, 8) väärtused ja kõlblus.

Lõimingut õppekava läbivate teemade ja teiste õppeainetega võimaldab õppekava kasvatusesmärkide taotlemine, õpioskuste arendamine, õpitu seostamine eluga, õppekäigud, raamatukogu ja interneti kui teabekeskonna kasutamine, ainetevahelised projektid, paikkonna tuntud kirjanikule või luuletajale pühendatud üritused; loetavate teabe- ja kirjandustekstide sisu ja õppemeetodite sobiv valik, samade kirjanike loomingut käsitlemine. Lõimimist kunstiainetega võimaldavad rolli- ja lavastusmängud teose põhjal, raamatu illustreerimine, luule viisistuste või taustmuusika kuulamine meeleolu loomiseks jm. Kirjanduse lõimimist teatri- ja filmikunstiga võimaldab telelavastuste ja filmide vaatamine ning lühiarvustuse kirjutamine.

Kohustuslik kirjandus

Riiklik õppekava näeb ette, et õpilane loeb õppeaasta vältel läbi vähemalt neli eakohast ja eri žanris tervikteost (raamatut). Kui õpilastel on huvi ja raamatud kättesaadavad, võib lugeda ka kolm või kaks teost veerandis. Oluline on, et õpetaja leiaks aega teose lugemist motiveerida, nt näidata klassis teose tiitellehte, illustratsioone, anda vihjeid tegevusele, lugeda motiveeriva katkendi jms. Kohustuslikult loetavad teosed on:

- 1) L. Koidula „Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola“,
- 2) A. H. Tammsaare „Kõrboja peremees“,
- 3) A. Kivikas „Nimed marmortahvlil“,
- 4) K. Reimus „Haldjatants“,
- 5) üks teos vabal valikul (soovitavalt noore eesti autori teos),
- 6) ühe tänapäeva eesti luuletaja luulekogu.

Hindamine

Hinnatakse õpilase teadmisi ja oskusi suuliste vastuste ning kirjalike tööde alusel. Kirjalike ülesannete puhul parandatakse ka keelevead, kuid valdavalt arvestatakse töö sisu. Omaloominguliste tööde puhul hinnatakse lisahindega sisulist ja esteetilist aspekti.

Õpitulemusena hinnatavad tööd ja tegevused:

- arutlevad, kirjeldavad või jutustavad kirjandid vähemalt kord õppeveerandis;
- lugemiskontroll (lugejakaardi täitmine) ja tunnitöö (töölehed) ühe kogu klassile ühise teose käsitlemisel kord õppeveerandis. Tervikteose lugemise käigus täidab õpilane lugejakaardi ühisaruteluks vajalike küsimustega (vt LISA 1);
- ühe vabalt valitud teose autori, sisu (tagakaane tekst), tegelaste, probleemi ja sõnumi tutvustamine/reklaam;
- luule või proosateksti esitamine;
- kontrolltest iga teemaploki lõpus (vt nt LISAD 2, 3);
- rühmatööna Power Point esitlus ühe kirjaniku elu ja tegevuse kohta (esitluste teemad võiks rühmad valida/jagada juba õppeaasta alguses).

Kommentaariid töökava juurde

Töökava täpsustamisel arvestatakse kooli asukohast tulenevaid kultuurilisi võimalusi ja traditsioone. Kohustusliku kirjanduse valikul arvestatakse klassi üldist võimekust ja lugemisharjumusi. Klassis käsitlusele tulevad tekstikatkendid antakse õpilastele kodus läbi lugeda. Töö kavandamisel peetakse silmas, et õpilased on klassiti erinevad. Ühes klassis saab õpetada rohkem, teises tuleb materjali mahtu kärpida. Töökavasse planeeritakse nii lugemist, jutustamist, teksti tõlgendamist, esitamist kui ka omaloomingulisi oskusi arendavaid tegevusi.

Komplekt „Sõna lugu“ on ilmunud enne põhikooli riikliku õppekava uuendamist, sellepärast vajab kasutatav õppematerjal täiendusi. Töökavasse on lisatud uuele õppekavale sobivaid õpetamise meetodeid ja õppeülesandeid. Uued tekstid on lisatud töökava lõppu lisadena. Töökavas on neile viidatud. Lisatekste saab arvutis lugeda, lisaülesandeid aga projektoriga tahvlile lasta.

Töövihikus algab uus teema harilikult eelteadmiste testiga ja lõpeb kontrolltestiga (vt näidist töökava LISA 2 ja 3). Eelteadmiste testi täitmine näitab õpilaste taustteadmiste taset ja võimaldab õpetajal mõningal määral õpetamist diferentseerida. Kontrolltest on vajalik kokkuvõtva kordamise jaoks teema lõpus. Õpikus on kirjanduslike mõistete „Meelespea“. Käesoleva töökava lisasse on veel lisaks paigutatud mõistete seletusi, mida on vajalik teada 9. klassi ainekava läbimisel (vt LISA 8).

Klassi lõpetamisel õpilane:

1) lugemine

- on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost (raamatut);
- loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist;
- tutvustab loetud raamatu autorit, sisu, tegelasi, probleeme ja sõnumit ning võrdleb teost mõne teise teosega;

2) jutustamine

- jutustab kokkuvõtvalt loetud teosest, järgides teksti sisu ja kompositsiooni;

3) teksti tõlgendamine, analüüs ja mõistmine

Teose/loo kui terviku mõistmist toetavad tegevused:

- vastab teksti põhjal fakti-, järeldamis- ja analüüsiküsimustele;
- kasutab esitatud väidete tõestamiseks tekstinäiteid ja tsitaate;
- kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused, arutleb põhjus-tagajärg-seoste üle;
- kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb ja hindab tegelasi, lähtudes humanistlikest ja demokraatlikest väärtustest;
- arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle, avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust;
- leiab teksti kesksed mõtted, sõnastab loetud teose teema, probleemi ja peamõtte, kirjutab teksti põhjal kokkuvõtte;
- otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse;

Kujundliku mõtlemise ja keelekasutuse mõistmine

- tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist, ja võrdlusi;
- selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust;
- mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes;

Teose mõistmiseks vajaliku metakeele tundmine:

- seletab oma sõnadega eepika, lüürika ja draamatika, romaani, ja novelli, haiku ja vabavärsi ning tragöödia olemust;

4) esitamine:

- esitab peast luule- või draamateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust;
- koostab ja esitab kirjandusteost tutvustava ettekande;

5) omalooming:

- kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljöö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti;
- kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja.

Tund	Õppeteema, alateemad. Lõiming õppekava läbivate teemade ja teiste õppeainetega	Põhimõisted	Õppematerjal	Õppetegevus	Soovitavad õpitulemused ja hindamine
1. tund	<p>1. EESTLANE LAULAB JA PAJATAB Rahvaluule: rahvalaul.</p> <p>LÕIMING Kultuuriline identiteet: otsene seos õppesisuga. Teabekeskond: internetist lisateabe otsimine (J. Hurt). Muusika: rahvalaulude laulmine. Kehaline kasvatus: laulumängude õpetamine algklassiõpilastele kehalise kasvatuses tunnis.</p>	Regilaul riimiline rahvalaul	Õpik lk 10-18, töövihik ül 1, 3, 4. Lisamaterjal: CD 1.1-3.	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvaluule eelteadmiste testi täitmine; • tutvumine 19. sajandi kultuuri ja ajaloolise taustaga; • õpetaja käsitlus (J. Hurt, rahvaluule kogumine); • regilaulude ja riimiliste rahvalaulude kuulamine ja nende tunnuste kordamine; • laulumängude kuulamine ja õppimine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>regilaul</i>, <i>riimiline rahvalaul</i>; • eristab rahvalaulu liike ja nimetab nende tunnuseid; • oskab mõnda laulumängu.
2. tund	<p>Rahvajuttude liigid.</p> <p>Väärtused ja kõlblus: traditsioonide, õpilase kultuurilise kuuluvuse väärtustamine; maailmavaate avaldumise märkamine rahvaluules.</p>	rahvajutt muinasjutt muistend kohamuistend ajalooline muistend naljand anekdoot tüüptegelane	Õpik lk 19-23, töövihik ül 7, 10.	<ul style="list-style-type: none"> • Rahvajuttude lugemine; • rahvajuttude tunnuste kohta tekstinäidete leidmine ja ette lugemine; • muinasjuttude, muistendite ja naljandite tunnuste kordamine; • muinasjutu ja naljandi tüüptegelaste eritlemine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab muinasjutu, muistendi ja naljandi tunnuseid; • teab mõisteid <i>muistend</i>, <i>naljand</i>, <i>anekdoot</i>; • teab muinasjuttude ja naljandite tüüptegelasid.
3. tund	Muinasjutt.	muinasjutt kompositsioon	Õpik lk 19-23.	<ul style="list-style-type: none"> • Muinasjuttude jutustamine, põhjustagajärg seoste väljatoomine; • muinasjuttude rolliti lugemine; • lühikokkuvõtte kirjutamine • paremad jutustajad jutustavad muinasjutte 1. klassi õpilastele. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab mõnda muinasjuttu jutustada; • oskab jutustamisel kuulajate tähelepanu köita;

					<ul style="list-style-type: none"> • oskab teksti ilmekalt rolliti lugeda; • oskab teha tekstist lühikokkuvõtet ja tuua välja põhjus-tagajärg seost.
4. tund	Muinasjutt. Muistend.	imemuinasjutt loomamuinasjutt olustikuline muinasjutt	Õpik lk 24-30, töövihik ül 8, 9, 10. Lisamaterjal: CD 1.4.	<ul style="list-style-type: none"> • Muinasjutuliikide võrdlemine, nende põhitunnuste välja-toomine; • teabeteksti ja muistendi võrdlemine, nende tekstide eripära selgitamine; • muistendi aheljutustamine; • ülelibiseva lugemise põhjal jutustamine; • kuulatud rahvaliku laulu põhjal uudise kirjutamine. • mõistekaardi joonistamine ühe muinasjutu kohta (kodus). 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab muinasjutuliike, eristab neid tekstinäidete põhjal; • oskab teksti kohta mõistekaarti koostada; • mõistab teabeteksti ja rahvajutu erinevusi; • suudab teisendada teksti teisele žanrile omases võtmes.
5. tund	Muinasjutu jutustamine. LÕIMING Teabekeskond: erinevatest infoallikatest teabe leidmine Kreutzwaldi elu ja tegevuse kohta.	kunstmuinasjutt	Õpik lk 84-88. Lisamaterjal: Kreutzwald „Eesti rahva enne-muistsed jutud“ jm muinasjutukogumikud.	<ul style="list-style-type: none"> • Muinasjuttude jutustamine uusi tegelasi lisades; • muinasjuttude jutustamine valitud tegelase seisukohalt. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab jutustada vabalt valitud muinasjuttu; • teab mõisteid <i>muinasjutt</i>, <i>kunstmuinasjutt</i>. Hinnatav õpitulemus: muinasjutu jutustamine.
6. tund	Tänapäevase muinasjutu kirjutamine.			<ul style="list-style-type: none"> • Loovtöö: muinasjutu arhisüžee põhjal muudetud tegevusaja ja tegevuskohaga tänapäevase loo kirjutamine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab kirjutada tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega jutustavat teksti. Hinnatav õpitulemus: loovtöö.

7. tund	Rahvaluule lühivormid. LÕIMING Kunst: joonistamine kõnekäändude põhjal.	vanasõna mõistatus kõnekäänd sajatus	Õpik lk 32-35, töövihik 11,12, 15, 17.	<ul style="list-style-type: none"> • Vanasõnade lugemine ja nende kohta elust näidete toomine; • mõistatuste mõistatamine; • rahvaluule lühivormides kujundlikkuse leidmine; • kõnekäändude kujutamine joonisel. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>vanasõna, mõistatus, kõnekäänd</i>; • tunneb tekstinäidete põhjal ära rahvaluule lühivorme; • selgitab kõnekäändude, vanasõnade ja mõistatuste kujundlikkust ja tähendust.
8. tund	Rahvaluule lühivormid. LÕIMING Kultuuriline identiteet: eesti folkloori hindamine ja väärtustamine.	folkloor poploor linnafolkloor	Õpik lk 36-37.	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistatuste väljamõtlemine ja mõistatamine; • mõistete <i>folkloor, poploor, linnafolkloor</i> selgitamine tekstinäidete alusel; • arutlemine rahvaluule seisundi, tänapäeva rahvaluule olemuse ja rahvaluule säilimise üle. • 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>folkloor, poploor, linnafolkloor</i>; • väärtustab rahvaluulet; • avaldab oma arvamust tänapäeva rahvaluulest.
9. tund	Projekt „Kuidas vanasti lauldi, tantsiti ja lugusid jutustati“. LÕIMING Kultuuriline identiteet: omakultuuri tunmaõppimine.		http://www.folklore.ee/Berta/ ; teatmeteosed.	<ul style="list-style-type: none"> • Projekti „Kuidas vanasti lauldi, tantsiti ja lugusid jutustati“ esinemiskavade koostamine rühmatööna; • esinemiskavade ettekandmiseks valmistumine. • 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • tunneb eesti rahvakombeid, • valmistab rühmatöös ette esinemiskava.
10. tund	Projekt „Kuidas vanasti lauldi, tantsiti ja lugusid jutustati“. LÕIMING Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus: koostevuse kaudu sotsiaalse kompetentsuse omandamine.			<ul style="list-style-type: none"> • Projekti „Kuidas vanasti lauldi, tantsiti ja lugusid jutustati“ esinemiskavade ettekandmine rühmatööna. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • tunneb eesti rahvakombeid, • oskab nendest jutustada.

11. tund	Kordamine.		Töökava lisa 2: õpitulemuste test.	<ul style="list-style-type: none"> • Teema „Eestlane laulab ja pajatab“ kordamine; • õpitulemuste testi täitmine. 	Hinnatav õpitulemus: test.
12. tund	2. EESTLANE ÕPIB LUGEMA JA KIRJUTAMA Kroonikad ajaloo allikana. LÕIMING Inimeseõpetus: üldtunnustatud väärtuste ja kõlbluse tundmine ja järgimine. Ajalugu: Läti Henriku kroonika. Balthasar Russowi kroonika.	kroonika katekismus piibel	Õpik lk 40-49, töövihik ül 23.	<ul style="list-style-type: none"> • Lugema õppimise ajaloolise taustaga tutvumine; • kroonikateksti võrdlemine ajalooõpiku teksti ja ilukirjandusliku tekstiga; • piibli 10 käsku ja nende tõlgendamine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>kroonika, katekismus, piibel</i>; • mõistab teabeteksti ja kirjandusteksti erinevust; • avaldab arvamust piibli väärtushinnangute üle (10 käsku), seostab seda oma eluga.
13. tund	Esimesed eestikeelsed aabitsad. O. W. Masingu „Päts“. Ajalugu: Eesti talurahvakoolid 18-19 sajandil. C.R. Jakobsoni elu ja looming.	aabits valm	Õpik lk 50-53, 60-61.	<ul style="list-style-type: none"> • O. W. Masingu mõistujutu „Päts“ lugemine; • eesti valmide lugemine ja jutustamine; • esimesed eestikeelsed aabitsad, C R. Jakobsoni aabitsa tekstide lugemine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab loetust tekstilähedaselt ja kokkuvõtvalt jutustada; • teab mõisteid <i>valm</i> ja <i>mõistujutt</i>.
14. tund	Rahvusliku kirjanduse algus. LÕIMING Tehnoloogia ja innovatsioon: PowerPoint esitluse tegemine tunnis, õppeteemakohaste teadmiste laiendamine. Ajalugu: Eesti 19. Sajandi I poolel.	ood müüt rahvuslik kirjandus	Õpik lk 55-59.	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmatöö: K. J. Petersoni elu ja kirjandusliku tegevuse kohta tehtud lühiuurimuse PowerPoint esitlus; • märksõnade kirjutamine esitluse kohta, • ühistööna tahvlile mõistekaardi joonistamine, • mõistekaardi abil rääkimine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • tunneb mõisteid <i>ood</i> ja <i>müüt</i>; • oskab oma mõtteid kaardistada ja selle põhjal rääkida; • omab ettekujutust K. J. Petersoni elust ja kirjanduslikust tegevusest.
15. tund	Kordamine.		Töökava lisa 3: kontrolltest.	• Õppeteema „Eestlane õpib lugema ja kirjutama“ kordamine;	Hinnatav õpitulemus:

				<ul style="list-style-type: none"> • kontrolltesti täitmine õppeteema kohta. 	teemakohased teadmised; loomingulisus.
16. tund	3. EESTLANE SAAB EESTLASEKS Esimene üldlaulupidu. Eesti hümn saamislugu. LÕIMING Teabekeskond: teabe otsimine internetist laulupidude kohta. Tehnoloogia ja innovatsioon: PowerPoint esitluse tegemine. Ajalugu: ärkamisaja ajalooline taust. Muusika: Eesti hümn laulmine muusikatunnis.	hümn poliitiline kõne peokõne	Õpik lk 76-79.	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmatöö: esimese üldlaulupeo ja Eesti hümn saamisloost tehtud lühiuurimuse PowerPoint esitlus; • märkmete tegemine esitluse kohta küsimustele vastamiseks; • C. R. Jakobsoni 1. Isamaakõne lugemine ja analüüsimine (teksti jagamine mõttelisteks osadeks, neist kokkuvõtte kirjutamine); • vanas kirjaviisis teksti lugemine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>hümn</i>; • oskab internetist teavet otsida; • sõnastab ja esitab argumenteeritult oma mõtteid; • oskab teksti mõtestatult lugeda.
17. tund	Kõne ettevalmistus. LÕIMING Keskkond ja jätkusuutlik areng: arutluse Eesti looduse ilust, hoidmisest, kes ja miks peaks loodust hoidma. Kultuuriline identiteet: arutluse teemavaldkonnad: kool, kodu, eestlaseks olemine.	kõne kõne teema häälekasutus diktsioon kõne tempo	Õpik lk 80-81, töövihik ül 29, 31.	<ul style="list-style-type: none"> • Arutlus, millest võiks kõnelda ja kuidas kõnelda (häälekasutus, diktsioon, kõne tempo); • kõne koostamise harjutamine: teema järgi kõne sissejuhatuse kirjutamine, kõne peamõtte sõnastamine, elust näidete toomine; • vestlus kõne teema leidmiseks valdkondadest: kool ja kodu, loodushoid, ärkamisaeg ja eestlus (nt teema „Ärkamisaja tähtsus eestluse arengule“). 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • tunneb kõne ülesehitust: alustus, teema arendus, lõpetus; • teab nõudeid kõne esitusviisile (häälekasutus, tempo, diktsioon); • valib oma kõneks sobiva teema.
18. tund	Kõned. LÕIMING Keskkond ja jätkusuutlik areng: kõnede temaatika (roheline mõtteviis, austav	kõne		<ul style="list-style-type: none"> • Kõnede ettevalmistamine teemakohaste väitlausetega või märksõnadena (kodus); • kõnede esitamine; • kõnede hinnangu andmine 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab sõnastada ja esitada oma mõtteid; • oskab väljendada kõnes oma väärtushinnanguid;

	suhtumine looduskeskkonda). Väärtused ja kõlblus: kõnede temaatika (turvalisus, suhted perekonnas, klassis jm).			kaasõpilaste poolt.	<ul style="list-style-type: none"> • oskab kaaslaste kõnele hinnangut anda. Hinnatav õpitulemus: kõne sisu ja esitus.
19. tund	Kõned. LÕIMING Keskkond ja jätkusuutlik areng: kõnede temaatika (roheline mõtteviis, austav suhtumine looduskeskkonda). Väärtused ja kõlblus: kõnede temaatika (turvalisus, suhted perekonnas, klassis jm).	kõne		<ul style="list-style-type: none"> • Kõnede esitamine; • kõnede hinnangu andmine kaasõpilaste poolt. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab sõnastada ja esitada oma mõtteid valitud teemal; • oskab väljendada kõnes oma väärtushinnanguid; • oskab kaaslaste kõnele hinnangut anda. Hinnatav õpitulemus: kõne sisu ja esitus.
20. tund	Eepos „Kalevipoeg“. LÕIMING Kultuuriline identiteet: rahvuseepose käsitlemine, rahvuskultuuri väärtustamine.	eepos kompositsioon	E. Raud „Kalevipoeg“ (igale lauale üks teos).	<ul style="list-style-type: none"> • Eepose pea- ja alateemade sõnastamine; • peatükkidele pealkirjade kirjutamine; • ühe peatüki jutustamiseks märksõnade kirjutamine ja nende järgi kokkuvõtvalt jutustamine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>eepos</i>, <i>kompositsioon</i>; • on lugenud läbi E. Raua proosateose „Kalevipoeg“; • oskab märksõnade järgi kokkuvõtvalt ühest peatükist jutustada.
21. tund	Lydia Koidula elu ja looming. L. Koidula luule. LÕIMING Tehnoloogia ja innovatsioon: PowerPoint esitluse tegemine. Muusika: Koidula sõnadele loodud laulude laulmine	retooriline küsimus		<ul style="list-style-type: none"> • Rühmatöö: Lydia Koidula elu, loominguga ja eesti teatri rajamise kohta tehtud lühiuurimuse PowerPoint esitus; • L. Koidula luule lugemine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>retooriline küsimus</i>; • oskab luuletuse tähendust iseenda jaoks mõtestada; • oskab kuuldu põhjal märkmeid teha.

	kirjandus- või muusikatunnis.				Hinnatav õpitulemus: lühiaurimuse sisu ja esitus.
22. tund	L. Koidula näidend „Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola“. LÕIMING Ajalugu: külaühiskonna koosseis ja eluolu 18. sajandil.	dramaatika intriig repliik monoloog tegelane peategelane	„Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola“. Lisamaterjal: töökava lisa 4: tekstikatkend, tööleht .	<ul style="list-style-type: none"> • Näidendi läbilugemine (kodus); • lugejakaardi täitmine lugemise käigus: aruteluks probleemide sõnastamine (kodus); • lugejakaardi esitus ühe või mitme õpilase poolt; • esitus(t)e arutelu, täiendamine, küsimustele vastamine; • näidendi eesmärgistatud ositi lugemine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • on lugenud näidendit tervikuna; • on sõnastanud näidendi teema ja peamõtte; • oskab näidendi sisu lühidalt kokku võtta; • oskab nimetada peategelast ja kõrvaltegelasi; • oskab iseloomustada tegelasi ja nende ühiskondlikku positsiooni nende kõne järgi.
23. tund	L. Koidula näidend „Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola“. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: tegelaste iseloomu ja käitumise hindamine; rahvaluule lühivormide kordamine.	intriig repliik monoloog tegelane peategelane remark	„Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola“. Lisamaterjal: töökava lisa 4: tekstikatkend, tööleht.	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistete <i>monoloog, repliik, remark</i> selgitamine näidendi teksti põhjal; • näidendi teksti eesmärgistatud lugemine intriigi alguse ja kulu jälgimiseks; • vaatuste pealkirjastamine õpetliku lause või vanasõnaga. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>dramaatika, intriig, monoloog, tegelane, peategelane, repliik, remark</i>; • oskab leida tekstist remarke, monolooge ja dialooge; • oskab jälgida intriigi algust ja kulgu.
24. tund	E. Bornhöhe jutustus „Kuulsuse narrid“.	sõnakoomika karakteri- koomika	Õpik lk 92-97.	<ul style="list-style-type: none"> • Jutustusest „Kuulsuse narrid“ katkendi ettelugemine klassis; • küsimustele vastamine teksti 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab ladusalt, selgelt ja kõitvalt teksti ette lugeda;

		situatsiooni- koomika huumor satiir sümboolika		<p>lausetega;</p> <ul style="list-style-type: none"> • teksti eesmärgistatud lugemine sõnakoomika, situatsiooni- koomika, karakterikoomika ja satiiri märkamiseks; • mõistete <i>huumor</i> ja <i>satiir</i> selgitamine; • lugemisel tekkinud emotsioonide kirjeldamine; • katkendi vaatamine telelavastusest „Kuulsuse narrid“. 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab anda loetule emotsionaalset hinnangut; • teab mõisteid <i>sõnakoomika</i>, <i>karakterikoomika</i>, <i>situatsioonikoomika</i>, <i>huumor</i>, <i>satiir</i>; • oskab leida näiteid sõna-, karakteri- ja situatsiooni- koomika kohta; • märkab tegelaste nimede (Tatikas, Vesipruul) kujundlikkust.
25. tund	<p>Anna Haava isamaaluule.</p> <p>LÕIMING Väärtused ja kõlblus: kodu ja kodumaa kui väärtused.</p> <p>Muusika: viisistatud luuletuste laulmine.</p>	luule stiilikujund	Õpik lk 97-98, töövihik ül 36.	<ul style="list-style-type: none"> • A. Haava luuletuste lugemine ja mõtestamine; • viisistatud luuletuste laulmine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab luuletuse tähendust iseenda jaoks mõtestada; • oskab luuletust mõtestatult ette lugeda; • jätkab pooleliolevat luuletust, kasutades isikustamist; • oskab leida luuletustest stiilikujundeid.
26. tund	Kordamine.			<ul style="list-style-type: none"> • Õppeteema kordamine; • kontrollmõistekaardi koostamine teemal „Eestlane saab eestlaseks“. 	Hinnatav õpitulemus: mõistekaardi koostamine.
27. tund	<p>4. EESTLANE SAAB OMA RIIGI</p> <p>A. H. Tammsaare romaan „Kõrboja peremees“.</p> <p>LÕIMING</p>	eepika žanr romaan kirjaniku stiil peamine mõte	Õpik lk 105-112, töövihik ül 40-43. Lisamaterjal: töökava lisa 5: tegelaskaart;	<ul style="list-style-type: none"> • Rühmatöö: A.H. Tammsaare elust ja loomingust tehtud lühiuurimuse PowerPoint esitus; • romaani läbilugemine ja lugejakaardi täitmine (kodus); • lugejakaardi ettekandmine ja 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>kirjaniku stiil</i>, <i>romaan</i>, <i>peamine mõte</i>, <i>žanr</i>, <i>eepika</i>; • oskab kirjutada teosest lühikokkuvõtet;

	<p>Tehnoloogia ja innovatsioon: PowerPoint esitluse tegemine. Ajalugu: romaani ajalooline taust; 20. sajandi külaelu, sotsiaalsed suhted.</p>		<p>teos (igal laual).</p>	<p>täiendamine, küsimustele vastamine; <ul style="list-style-type: none"> • fakti-, fantaasia- ja järeldamis-küsimuste küsimine ja neile vastamine; • teosest katkendite lugemine kirjaniku stiili eripära näitlikustamiseks. </p>	<ul style="list-style-type: none"> • teab teose žanrit; • oskab sõnastada teose teemat, peamist mõtet; • oskab teose teksti eesmärgistatult üle lugeda. <p>Hinnatav õpitulemus: lugejakaardi täitmine, ühisaruteluks probleemide sõnastamine.</p>
28. tund	<p>A. H. Tammsaare romaan „Kõrboja peremees“.</p> <p>LÕIMING Väärtused ja kõlblus: väärtuste mõju tegelaste käitumisele ja suhetele.</p>	<p>konflikt tsitaat</p>	<p>Õpik lk 105-112, töövihik ül 40-43.</p> <p>Lisamaterjal: Töökava lisa 5; teos (igal laual); film.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tegelaskaardi joonistamine; • tegelastevaheliste suhete määratlemine; • tsitaatide lugemine teosest tegelaste iseloomustamiseks; • katkendi vaatamine filmist „Kõrboja peremees“. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab joonistada tegeleskaarti ja väljendada tegelastevahelisi suhteid; • teab mõisteid <i>konflikt</i>, <i>tsitaat</i>; • oskab leida konfliktis osalejaid ja konflikti põhjusi; • oskab selgitada tegelaste tegevusmotiive; • oskab küsimusele vastata tsitaadiga.
29. tund	<p>A. H. Tammsaare romaan „Kõrboja peremees“.</p> <p>LÕIMING Ajalugu: taluelu, -tööd ja tegijad.</p>	<p>miljöö</p>	<p>Õpik lk 105-112, töövihik ül 40-43.</p> <p>Lisamaterjal: töökava lisa 5; teos (igal laual).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Romaani probleemistiku sõnastamine; • teksti eesmärgistatud lugemine, miljöö kirjelduste leidmine ja ettelugemine; • teose miljöö kirjeldamine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>miljöö</i>; • oskab kirjeldada romaani tegevuse miljööd; • oskab leida teosest ajastule omast ainek; • oskab sõnastada autori hoiakut miljöö suhtes;

					<ul style="list-style-type: none"> • oskab teose teksti eesmärgistatult üle lugeda.
30. tund	Kodu, kodumaa ja isamaa teema eesti luules. LÕIMING Kultuuriline identiteet: isamaalaulud kodumaa-armastuse väärtustajana. Väärtused ja kõlblus: käsitletava luule temaatika üle arutlemine.	lüürika epiteet metafoor isikustamine võrdlus	Õpik lk 119, 132-133, 142, 144. Lisamaterjal: CD 1-9,12, 17, 18; luulekogud.	<ul style="list-style-type: none"> • Luule stiili- ja kõlakujuundite kordamine; • J. Liivi, G. Suitsu, E. Enno, V. Ridala, H. Visnapuu, J. Sütiste teemakohaste luuletuste lugemine ja tõlgendamine; • stiili- ja kõlakujuundite leidmine luuletustest. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>lüürika, luule stiilikujundid</i>; • oskab sõnastada luuletuse meeleolu; • oskab lugemisel tekkinud kujutluspilti kirjeldada ja oma mälestustega seostada; • leiab luuletustest epiteete, metafoore, võrdlusi ja isikustamist.
31. tund	Loodusteema eesti luules. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: loodusluule looduse väärtustajana. Kunst ja muusika: luule, muusika ja kunsti koosmõju jälgimine.	lüürika värss stroof	Õpik lk 119, 132-133, 142, 144. Lisamaterjal: CD 1-9, 12, 17, 18; luulekogud.	<ul style="list-style-type: none"> • J. Liivi, G. Suitsu, E. Enno, V. Ridala, H. Visnapuu, J. Sütiste loodusluule lugemine; • luule mõju hindamine (milline mõte või tunne jäi meelde); • luule stiilikujundite leidmine; • luule, muusika ja kujutava kunsti koosmõju jälgimine (J. Liiv „Lauliku talveüksindus“); • lemmikluuletuse ettekandmine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>värss, stroof</i>; • oskab sõnastada luuletuse meeleolu; • oskab lugemisel tekkinud kujutluspilti kirjeldada ja oma mälestustega seostada; • leiab luuletustest epiteete, metafoore, võrdlusi ja isikustamist.
32. tund	Tundeluule ja ballaad.	ballaad		<ul style="list-style-type: none"> • Rühmatöö: Marie Underi elust ja loomingust tehtud lühiuurimuse Power Point esitus; • märkmete põhjal küsimustele vastamine; 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab teha kuulatu ja nähtu põhjal märkmeid; • teab mõistet <i>ballaad</i>, oskab nimetada ballaadi

				<ul style="list-style-type: none"> • M. Underi tundeluule ja ballaadide lugemine, žanrite võrdlemine; • stiilikujundite leidmine luulest; • ballaadi „Merilehmad“ sisu jutustamine. 	tunnuseid; <ul style="list-style-type: none"> • oskab loetud ballaadi sisu ümber jutustada. Hinnatav õpitulemus: lühiaurimuse sisu ja esitus.
33. tund	Fr. Tuglase novell „Popi ja Huhuu“.	novell sümbol	Õpik lk 120-128, töövihik ül 50, 51, 52. Lisamaterjal: CD 1, 13, 14; lugejakaart.	<ul style="list-style-type: none"> • Novelli „Popi ja Huhuu“ lugemine ja lugejakaardi täitmine (kodus); • lugejakaardi esitlemine tunnis, probleemide sõnastamine; • probleemide üle arutlemine; • eesmärgistatud lugemine: teatud sisuga tsitaatide leidmine novellist. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>sümbol</i>; • teab <i>novelli</i> tunnuseid, selgitab oma sõnadega novelli olemust; • oskab eesmärgistatult lugeda. Hinnatav õpitulemus: lugejakaardi täitmine.
34. tund	Fr. Tuglase novell „Popi ja Huhuu“.	novell kirjeldus marginaal sümbol allegooria	Õpik lk 120-128 töövihik ül 50, 51, 52. Lisamaterjal: CD 1, 13, 14.	<ul style="list-style-type: none"> • Katkendi lugemine Fr. Tuglase teostest „Popi ja Huhuu“ ning „Väike Illimar“; • teksti kohta küsimuste esitamine ja küsimustele vastamine; • maailma kirjeldamine kas Popi või Huhuu või väikese lapse jm silmade läbi nähtuna; • mõistete <i>sümbol ja allegooria</i> selgitamine, näidete leidmine novellist; • marginaali kirjutamine „Popi ja Huhuu“ lugemisel tekkinud mõtetest. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab kuulatud teksti põhjal küsimusi esitada ja küsimustele vastata; • oskab kirjeldada maailma eri isiku silmade läbi nähtuna; • teab mõisteid <i>marginaal, sümbol ja allegooria</i>.
35. tund	Eri kunstiliikide võrdlemine: kirjandus, telelavastus, kuuldemäng.	näidend draama komöödia	Õpik lk 137-141 töövihik ül 59.	<ul style="list-style-type: none"> • Näidendist „Pisuhänd“ katkendi ülelibisev lugemine; • näidendist „Pisuhänd“ katkendi 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>draama, tragöödia, komöödia</i>

	E. Vilde näidend „Pisuhänd“.	tragöödia	Lisamaterjal: CD 2, 1.	rolliti lugemine; <ul style="list-style-type: none"> • näidendi žanritunnuste sõnastamine; • telelavastuse katkendi vaatamine; • arutlus moe olulisuse üle noorte hulgas (kodus kirjalikult). 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab kasutada eri lugemistehnikaid: ülelibisev ja süvenev lugemine; • oskab võrrelda draamateksti, kuuldemängu ja telelavastuse väljendusvahendeid ning emotsionaalset mõju; • oskab kirjutada mõne lausega oma seisukoha moe teemal.
36. tund	A. Kivikase romaan „Nimed marmortahvlil“. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: romaani tegelaste käitumise arutamine ja hindamine. Ajalugu: Vabadussõda. Eesti koolipoisid sõjas.	ajalooline romaan	Õpik lk 146-161, 298-301 Lisamaterjal: lugejakaart.	<ul style="list-style-type: none"> • Romaani „Nimed marmortahvlil“ läbilugemine ja lugejakaardi täitmine (kodus); • lugejakaardi esitlemine ja täiendamine, probleem-küsimustele vastamine; • hinnang poiste põgenemisele esimesest lahingust: taunivad ja õigustavad väited, kokkuvõtlik järeldus; • arutlemine teemal inimesed sõjas; • teose probleemistiku sõnastamine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid ajalooline romaan, intervjuu; • oskab arutleda tegelaste väärtushinnangute üle; • oskab oma seisukohalt ja elukogemuste järgi leida probleemidele lahendusi; • oskab sõnastada ja põhjendada oma arvamust. <p>Hinnatav õpitulemus: lugejakaardi täitmine, ühisaruteluks probleemide sõnastamine.</p>
37. tund	A. Kivikase romaan „Nimed marmortahvlil“.	teose kompositsioon	Õpik lk 146-161, 298-301.	<ul style="list-style-type: none"> • Mõistete <i>teose kompositsioon, sissejuhatus, sõlmitus, teema areng, kulminatsioon, lahendus</i> selgitamine; • teose kompositsioonelemendid, 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>teose kompositsioon</i> ning kompositsiooni elemente.

				õpiku katkendi seostamine teose süžeeaga: mis on sissejuhatuse teema, millest räägib sõlmitus jne.	
38. tund	A. Kivikase romaan „Nimed marmortahvilil“. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: isamaa ja patriotism, kodanikukohuse täitmine üle arutlemine.	intervjuu muutuv tegelane muutumatu tegelane	Õpik lk 146-161, 298-301	<ul style="list-style-type: none"> • Elmo Nüganeniga tehtud intervjuu teksti lugemine; • E. Nüganenile esitatud küsimustele vastamine; • peegeldamine: intervjuu Ahasega. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>muutuv ja muutumatu tegelane</i>; • mõistab eri tegelaste käitumisviise ja valikuid.
39. tund	Romaanist „Nimed marmortahvilil“ lähtuv loovtöö. LÕIMING Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: arendatakse suutlikkust oma arvamust kujundada ja väljendada ning probleeme lahendada.		Õpik lk 162.	<ul style="list-style-type: none"> • Loovtöö kirjutamine (teosest ja aruteludest saadud mõtete edasiarendamine) teemal „Inimesed sõjas“, „Inimene ja sõda“, „Vabaduse hind“ vms. 	Hinnatav õpitulemus: teemakohase, tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega arutlev tekst.
40. tund				<ul style="list-style-type: none"> • Kordamine; • kokkuvõttest test teemal „Eestlane saab oma riigi“. 	Hinnatav õpitulemus: test.
41. tund	5. EESTLANE SÕJAS JA VÕÕRVÕIMUDE ALL LÕIMING Ajalugu: ajalooline taust.		Õpik lk 164-170, töövihik ül 69. Lisamaterjal: CD2 -3.	<ul style="list-style-type: none"> • Tutvumine ajaloolise taustaga; • edukas lugemine: soovitusel lugemisoskuse arendamiseks; • J. Smuuli „Muhu monoloogide“ lugemine klassis; • teksti lugemise käigus lugemise sisemiste ja väliste häirijate kohta märkmete tegemine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab eduka lugemise eeldusi; • oskab hinnata oma lugemisoskust.
42. tund	Eesti luule.	värsimõõt riimiskeem	Õpik lk 174-179, 185-187.	<ul style="list-style-type: none"> • K. Ristikivi, K. Lepiku, I. Laabani, B. Alveri, J. Krossi, P.-E. Rummo, 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>värsimõõt</i>,

	LÕIMING Muusika: viisistatud luuletuste kuulamine.	ellips inversioon	Lisamaterjal: CD2 – 4-6, 7, 9; luulekogud.	A. Ehini, D. Kareva või V. Luige luule lugemine või kuulamine autori esituses; • luule stiilivahendite (värsimõõt, riiemiskeem; ellips, inversioon) eritlemine; • luuletuse meeleolu kohta märksõnade kirjutamine; • kaasteksti kirjutamine: mida kujutasid ette luuletust kuulates, arvamuse põhjendamine; • eri autorite samateemaliste luuletuste võrdlemine; • mõtestatud lugemise harjutamine; • luule visuaalne kogemine.	<i>riimiskeem, ellips, inversioon;</i> • mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja mälestustele tuginedes; • oskab kirjutada kaasteksti loetud või kuulatud luuletusele.
43. tund	Eesti luule. LÕIMING Kunsti: luuletuse ajendil joonistamine, kunstinäituse korraldamine.		Õpik lk 174-175, 176-179, 185-187. Lisamaterjal: CD2 – 4-7, 9; luulekogud.	• K. Ristikivi, K. Lepiku, I. Laabani, B. Alveri, J. Krossi, P.-E. Rummo, A. Ehini, V. Luige või D. Kareva jt luule lugemine; • luuletuse põhjal proosapala kirjutamine või joonistamine; • lemmikluuletuse valimine ja esituse harjutamine.	Õpilane: • mõtestab luuletuse tähendust iseenda elamustele, kogemustele ja mälestustele tuginedes; • valib välja oma lemmikluuletuse.
44. tund	Luule populariseerimine.			• Lemmikluuletuse peast esitamine klassis; • esinemine kuulajatele aulas.	Hinnatav õpitulemus: luuletuse peast esitamine (hindamiskriteeriumid: esituse mõtestatus, ladusus, selgus ja tekstitäpsus).
45. tund	Luule populariseerimine.			• Lemmikluuletuse peast esitamine klassis;	Hinnatav õpitulemus: luuletuse peast esitamine

				<ul style="list-style-type: none"> • esinemine kuulajatele aulas. 	(hindamiskriteeriumid: esituse mõtestatus, ladusus, selgus ja tekstitäpsus).
46. tund	Luule eri vormid.	vabavärss proosaluuletus haiku piltluuletus luuleparoodia limerik		<ul style="list-style-type: none"> • Tutvumine eri luulevormidega: vabavärss, proosaluuletus, haiku, piltluuletus, luuleparoodia, limerik; • luuletuse kirjutamine oma valitud vormis; • klassi luulemapa koostamine; • paremate luuletuste valimine kooli almanahhi jaoks. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • tunneb luulevorme <i>vabavärss, proosaluuletus, haiku, piltluuletus, luuleparoodia, limerik</i>; • kirjutab luuletuse oma valitud vormis. <p>Hinnatav õpitulemus: mis tahes vormis kirjutatud luuletus.</p>
47. tund	Romaan. J. Kross romaan „Kolme katku vahel“. LÕIMING Ajalugu: kroonikad; katk keskaegses linnas.	ajalooline romaan kroonika		<ul style="list-style-type: none"> • Romaanist „Kolme katku vahel“ katkendi lugemine; • stiilinäidete lugemine; • romaanikatkendile pealkirja mõtlemine; • jutustamine: katk ja keskaegne Tallinn. • 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab mõisteid <i>kroonika, ajalooline romaan</i>; • oskab romaani tekstist leida kirjanikule omase stiili näiteid.
48. tund	N. Baturin „Karu süda“. Film „Karu süda“. LÕIMING Keskkond ja jätkusuutlik areng: kirjandusteosest ajendatud vestlus loodushoiust. Väärtused ja kõlblus: vastutustunde ning tervise ja turvalisuse väärtustamine.		Õpik lk 188-192, töövihik ül 76, 77. 78.	<ul style="list-style-type: none"> • Romaanist „Karu süda“ katkendi lugemine; • looduskirjelduste lugemine; • müütilise ja reaalse maailma võrdlemine; • küsimuste esitamine teksti kohta, küsimustele vastamine; • vestlus loodushoiust: loodust hoidev ja loodust rüvetav käitumine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab ilukirjandust tõlgenda, lisades oma elamustele tuginevaid kogemusi; • oskab esitada fakti-, järeldamise ja teksti teemaga seonduvaid küsimusi.

49. tund	<p>Lühipala.</p> <p>LÕIMING Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: funktsionaalse lugemisoskuse, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamine.</p>	lühipala miniatuur	Õpik lk 215-217 töövihik ül 85.	<ul style="list-style-type: none"> • J. Kruusvalli „Vaikuse hääled“ ja Traadi „Tundemälu“ lugemine ja kuulamine; • olulise mõtte kirjutamine igast lõigust; • minavormis lühiteksti (5-10 lauset) kirjutamine vaikuse teemal, nt „Vaikus on kättesaamatu“, „Kui vaikus kõneleb“, „Vaikuse muusika“ vms; • lühiteksti klassis ettelugemine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab mõistet <i>miniatuur</i>; • oskab kirjutada omaloomingulist lühiteksti.
50. tund	<p>Kordamine.</p>		Viktoriin.	<ul style="list-style-type: none"> • Kordamine; • õpilaste koostatud kirjanduslik viktoriin teemal „Eestlane sõjas ja võõrvõimu all“. 	<p>Hinnatav õpitulemus: viktoriini koostamine; viktoriini tulemus.</p>
51. tund	<p>6. EESTLANE LAULAB ENNAST TAAS VABAKS Jaan Kaplinski – luuletaja ja esseist.</p> <p>LÕIMING Ajalugu: ajalooline taust; vestlus eestlusest. Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: funktsionaalse lugemisoskuse, suulise ja kirjaliku väljendusoskuse arendamine.</p>	essee	<p>Töövihik ül 92.</p> <p>Lisamaterjal: CD2, 11, 12.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Jaan Kaplinski elust ja loomingust koostatud lühiuurimuse Powe Point esitlus rühmatööna; • märkmete tegemine ja nende põhjal kokkuvõtte sõnastamine; • teksti „Eestlane ei oska rääkida“ kuulamine, • kuuldu põhjal endale oluliste mõtete markeerimine ja kommenteerimine. 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab, et Jaan Kaplinski on kirjanik ja esseist • teab mõisteid <i>essee</i>, <i>resümee</i> • oskab kuuldust endale olulist eraldada, kokku võtta ja kommenteerida.
52. tund	<p>Essee. J. Kaplinski essee „Kajakas võltsmunal“.</p> <p>LÕIMING: Väärtused ja kõlblus:</p>	essee resümee	Õpik lk 227-228, lk 292-295. Lisamaterjal: Mari Arold	<ul style="list-style-type: none"> • Essee „Kajakas võltsmunal“ lugemine; • mõistete <i>essee</i> ja <i>resümee</i> tähenduse selgitamine; 	<p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • oskab mõisteid <i>resümee</i> ja <i>essee</i>, neid oma sõnadega selgitada;

	tekst tõelistest väärtustest ja tarkuse väärtustamisest.		„Multikultuurne Eesti...“.	<ul style="list-style-type: none"> • probleemküsimuste esitamine teksti kohta (arutluseks); • arutlemine teemal „Kas tagasi koopasse või edasi pilvelõhkujate vahele?“, poolt- ja vastuväidete esitamine ja põhjendamine. 	<ul style="list-style-type: none"> • oskab esitada loetu kohta probleemküsimusi; • oskab oma arvamust sõnastada ja põhjendada.
53. tund	Arutlev kirjand. LÕIMING Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: õppetegevus võimaldab õpilasel märgata oma ainespetsiifilisi kalduvusi ning arendada loomevõimeid.	arutlev kirjand	Õpik lk 267 töövihik ül 103, 104, 105	<ul style="list-style-type: none"> • Kirjandi kirjutamise harjutamine: õpetaja antud teemal kirjandi sissejuhatuse, kavapunktide ja lõppsõna kirjutamine, • kirjutatu klassis ette lugemine ja arutamine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab kirjutada arutleva kirjandi sissejuhatust ja lõppsõna, mõistab nende seost.
54. tund	Loodusluule		Õpik lk 239-244. Lisamaterjal: CD2, 13.	<ul style="list-style-type: none"> • „Raadiointervjuu Viivi Luigega“ ülelibisev lugemine klassis, • küsimustele vastamine, • süvenev lugemine, • küsimustele vastamine, hinnang; • V. Ridala luuletuse „Talvine õhtu“ lugemine. 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab kiiresti lugeda, • oskab luuletuse lugemise järel oma mõtetest rääkida; • oskab kirjutada oma mälu piltidest looduse kohta.
55. tund	7. VABAS RIIGIS SÜNDINUD KIRJANDUS Tänapäev ja võõrandumine. M. Heinsaar „Kohtumine Taageperas“.	võõrandumine	Õpik lk 249-251, töövihik ül 96.	<ul style="list-style-type: none"> • M. Heinsaare „Kohtumine Taageperas“ lugemine; • eri tüüpi küsimuste esitamine: fakti- e mäluküsimused, tõlgendusküsimused (vastus on üldistus ja järeldus), fantaasiaküsimused (nt tegelase tuleviku ennustus), väärtusküsimused (vastus on nt hinnang); 	Õpilane: <ul style="list-style-type: none"> • oskab sõnastada eri tüüpi küsimusi; • teab mõistet <i>võõrandumine</i>.

				• vestlus võõrandumise üle.	
56. tund	M. Heinsaar „Mis on elu mõte?“. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: elu mõtte üle arutlemine.		Õpik lk 252-253. Lisamaterjal: CD2, 14, Tõnu Õnnepalu luulekogu „Kevad ja suvi“.	• M. Heinsaare „Mis on elu mõte?“ lugemine klassis; • vastamine härra Pauli küsimusele, mis on elu mõte; • väidete esitamine elu mõtte kohta, poolt ja vastu arutelu; • T. Õnnepalu luuletuste lugemine elu peaaülesande kohta.	Õpilane: • oskab tegelase iseloomustust kirjutada; • leiab teksti kesksed mõtted; • oskab tekstist lähtuvalt oma arvamust avaldada.
57. tund	M. Heinsaar „Mis on elu mõte?“.	kiri		• Kirja kirjutamine härra Paulile: soovituste andmine mõtestatud eluks.	Hinnatav õpitulemus: kiri (hindamiskriteeriumid: algtekstist lähtumine, põhjendatud soovitused, kirja vormistus).
58. tund	Tänapäeva eesti luule. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: luule emotsionaalsed ja esteetilised väärtused.		Õpik lk 263, 264,265, 270. Lisamaterjal: luulekogud.	• Doris Kareva, Karl-Martin Sinijärve, Jürgen Rooste, Contra, Mihkel Bravati, Indrek Hirve või Kauksi Ülle jt luuletuste lugemine; • rühmatöö: iga rühm valib välja ühe luuletuse, räägitakse kujutluspildist ja tundelamustest, põhjendatakse valikut.	Õpilane: • oskab rääkida luuletuse lugemisel tekkinud kujutluspildist ja tundeelamusest.
59. tund	Tänapäeva eesti luule. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: luule sotsiaalsed ja esteetilised väärtused.	stiilikujund kõlakujund värsimõõt riimiskeem võrdlus ellips inversioon	Õpik lk 263, 264,265, 270. Lisamaterjal: luulekogud.	• D. Kareva, J. Rooste, Contra, K.-M. Sinijärve, M. Bravati, I. Hirve jt luuletuste lugemine; • rühmatöö: aeg luules vms – iga rühm otsib kaks luuletust ajast ja võrdleb neid.	Õpilane: • oskab luuletusi võrrelda: kujundid, meeleolu, sõnum, vorm, värsimõõt, sõnavara.
60. tund	Tänapäeva eesti luule. LÕIMING		Õpik lk 263, 264,265, 270.	• D. Kareva, J. Rooste, Contra, K.-M. Sinijärve, T. Õnnepalu, M. Bravati, J. Tätte või I. Hirve jt	Õpilane: • oskab hinnata, mis talle luule(tuse)s meeldib;

	Väärtused ja kõlblus: isiklik suhtumine luulesse, luule väärtustamine.		Lisamaterjal: luulekogud	luuletuste lugemine; • lemmikluuletuse valimine ja päheõppimine.	• oskab luuletust ilmekalt peast ette kanda. Hinnatav õpitulemus: luuletuse esitus.
61. tund	S. Henno „Ma olin siin“. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: kurjuse teema kirjandusteoses.	arvustus	Töökava lisa 6: katkend S. Henno teosest „Ma olin siin“; töölehed.	• Teose „Ma olin siin“ katkendi lugemine ja käsitlemine; • teose arvustuste lugemine; • tsitaatide kommenteerimine: kurjuse teema, sotsiaalne kohanemine; • sündmuste eelloo kirjutamine.	Õpilane: • teab mõistet <i>arvustus</i> ; • oskab kommenteerida tsitaate, lisades sobiva näite/mälestuse oma elust; • oskab kirjutada tekstile eellugu.
62. tund	K. Reimus „Haldjatants“. LÕIMING Väärtused ja kõlblus: suhted perekonnas, noorte vahel, noorte ja täiskasvanute vahel, noorte suhtumine iseendasse.		Töökava lisa 7: K. Reimus „Haldjatants“; töölehed.	• Teose „Haldjatants“ läbilugemine ja lugejakaardi täitmine (kodus); • töö lugejakaardiga: probleemide väljatoomine (noored ja ühiskond, noored ja perekond, noored omavahel, noorte suhe iseendasse); • probleemküsimuste üle arutlemine.	Õpilane: • on koostanud loetud teose kohta nõuetekohase lugejakaardi; • oskab välja tuua teose probleemküsimusi ja nende üle arutleda. Hinnatav õpitulemus: lugejakaardi täitmine.
63. tund	K. Reimus „Haldjatants“. Väärtused ja kõlblus: suhted perekonnas, noorte vahel, noorte ja täiskasvanute vahel, noorte suhtumine iseendasse.		Töökava lisa 7: töölehed.	• Ühe tegelase eemaldamine teosest ja uue lõpu kirjutamine teosele; • ühisarutelu etteantud teemadel.	Õpilane: • oskab hinnata väiteid õigeaks või valeks, hinnangut põhjendada; • oskab näha põhjus-tagajärg seoseid; • oskab näha tegelaskuju olulisust loo kulgemisel.
64. tund	K. Reimus „Haldjatants“.		Töökava lisa 7:	• Mina-vormis loo kirjutamine	Õpilane:

			töölehed.	„Kuidas möödus minu elu järgmise aasta jooksul“.	• oskab kirjutada ladusa jutustava teksti.
65. tund	Vabalt valitud teoste tutvustamine.		Vabalt valitud teos.	• Õpilaste ettekanded vabalt valitud nooremate/tänapäeva autorite – soovitatavalt I. Hargla, D. Leesalu, A. Kivirähu, M. Heinsaare – teostest: sisu (nt tagakaane tekst), tegelaste, probleemi, sõnumi tutvustamine/reklaamimine.	Hinnatavad õpitulemused: • kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.
66. tund	Vabalt valitud teoste tutvustamine.		Vabalt valitud teos.	• Õpilaste ettekanded vabalt valitud nooremate/tänapäeva autorite teostest: sisu (tagakaane tekst), tegelaste, probleemi ja sõnumi tutvustamine/reklaamimine).	Hinnatavad õpitulemused: • kirjandusteost tutvustava ettekande koostamine ja esitamine.
67. tund	M. Karusoo „HIV“. LÕIMING Tervis ja ohutus: HIV-teemalise teksti käsitlus.	sõnum	Õpik lk 274-281.	• Merle Karusoo „HIV“ lugemine; • ajaleheartiklite pealkirjade kommenteerimine; • sõnumi kirjutamine põlvkonna-kaaslastele.	Õpilane: • oskab näha ja sõnastada probleeme; • oskab probleemide üle arutleda, nende vastuseid otsida.
68. tund	Arutlev kirjand. LÕIMING Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: kirjand noorte elu probleemidest, nende lahendamise võimalustest.	arutlev kirjand	Töövihik ül 108.	• Noorte elust arutleva kirjandi kirjutamine.	Hinnatav õpitulemus: arutlev kirjand.
69. tund	LÕIMING Elukestev õpe ja karjääri planeerimine: noorte elu probleemid, nende lahendamise võimalused.			• Kordamine (nõuded kirjandile); • kirjandite analüüs.	

70. tund	Kordamine.			<ul style="list-style-type: none">• Kordamine, eksamiks valmistumine.	
-----------------	-------------------	--	--	---	--

LISA 1. LUGEJAKAART.

Teose autor ja pealkiri, ilmumise aasta

Teose peategelased ja nende lühiiseloostus-tutvustus

Teose kõrvaltegelased

Tegevuskohad ja nende lühikirjeldus

Teose teema ja peamine mõte

Teose sisu lühikokkuvõte

Mõned probleemküsimused, mida klassikaaslastega tunnis arutada

Hinnang teosele

Teoses esinenud tundmatud sõnad ja nende tähendus

Kommentaariid, lugemisel tekkinud mõtted

LISA 2. ÕPITULEMUSTE TEST. EESTLANE LAULAB JA PAJATAB.

1. Mis aastal kaotati pärisorjus ja eestlased said perekonnanime? Kuidas pärisorjuse kaotamine mõjutas eesti kultuuri arengut?

.....
.....
.....

2. Tee skeem rahvaluule liikides ja alaliikidest.

3. Määra rahvaluule liik.

Mis see meie kiike maksab?
Kiik maksab kimle härja,
pulgad maksavad pugala lehma,
võll aga maksab võegu ruuna,
toed kuldatuttisid.

(Vändra)

Vihma käest räästa alla sattuma

Üks sant, sada mantlit, ilma nõela pistmata?

Parem kooruke kodus, kui võileib võõrsil

4. Kirjuta muinasjutu vormitunnuseid. Too näiteks mõne muinasjutu faabula.

.....
.....
.....
.....

5. Kirjuta muistendi vormitunnuseid. Too näiteks mõne muistendi faabula.

.....
.....
.....
.....

6. Nimeta silmapaistvaid eesti rahvaluule kogujaid.

.....
.....

7. Kas tänapäeval on rahvaluule välja surnud? Põhjenda.

.....
.....
.....
.....

LISA 3. ÕPITULEMUSTE TEST. EESTLANE ÕPIB LUGEMA JA KIRJUTAMA.

1. Mis on reformatsioon? Kuidas on reformatsioon seotud eestlaste lugema õppimisega?

.....
.....
.....

2. Nimeta kroonikaid, mis käsitlevad Eesti ajalugu. Millest kroonikad räägivad? Too mõni näide.

.....
.....
.....

3. Millal ilmus eestikeelne Piibel? Kirjuta vanasõnu, mis on pärit piiblist.

.....
.....
.....

4. Kirjuta K. J. Petersoni elust ja loomingust ning tema tähtsusest eesti kultuuriloos.

.....
.....
.....

5. Mis on valm? Kirjuta mõne eesti valmi faabula.

.....
.....
.....

LISA 4. L. KOIDULA NÄIDEND “SÄÄRANE MULK EHK SADA VAKKA TANGUSOOLA”.

1. Katkend L. Koidula näidendist “Säärane mulk ehk sada vakka tangusoola”.

Tegelased:

Mäeotsa Peeter Pint – vana talunik

Anne - tema naine

Maie – tema tütar

Jüts – tema poeg

Erastu Enn – Maie kosilane

Männiku Märt, noor mulk – Maie kosilane

Kure Aadu – vallavalitsuse kasak

Vallakirjutaja

Teine vaatus

1.

Peeter (laua ääres, „Postimees” ees)

Jüts (uusi pastlaid sidudes)

JÜTS: Sünnivad! Vaat, mis mees oma sõnaga võib kõik kätte saada. Kui ma eidele oleksin ütelnud, siis ma oleksin neist ilma!

PEETER (Jütsi poole): Tule siia – ei saa teda välja – loe mulle, mis siin seisab! Näe siit, kus need „Kaubahinnad” hakkavad: mis seal seisab? Võtku tont seda tarkust, millele aru taha ei saa!

JÜTS (lugedes): „Pärnus Orava poes on kaup nõnda: Vakk rukkeid – otri – „

PEETER: Seda ma juba tean, aga siis? Mis tuleb siis?

JÜTS: Pütt p u n a s t soola 9 rubla – kop.

“ t a n g u “ 8 “ 20 “

PEETER: Kas seisab: tangu 8 rubla 20 kop., näita mulle enesele!

JÜTS: Siin seisab nõnda, ja pärast tangu on mõned tillukesed täpid tehtud, ei tea mispärast. Seda pean ma koolmeistri käest küsima.

PEETER: Siis on õigus! Siis on Ennul sula õigus! See on ju üks esimene kaup! 8 rubla ja 20 kop. tangu, püti tangu eest! Neil peab tuline häda olema linnas, et seda tangu juba püti kaupa nii kalli rahaga ostetakse! No ma tahan neid aidata ja neile viia linna, et neile mõjub! Kahju, kahju, et ma sel aastal rohkem otri maha ei teinud! Aga Enn, hea mees, laenab mulle omast jaost – see on mees! Kõik kasu jätab minule ja annab veel poole juurde, ja omad loomad annab seda linna viia pealegi – üks esimene mees! Seda peab ütlema: kui tema ei oleks seda asja „Postimehest” leidnud, mina ei oleks elades seda rikkust saanud!

JÜTS: Taat, kust sa siis need tangud saad, ae?

PEETER: Vait, ninatark! Eks ole rehe all otri küllalt?

JÜTS (kõrvale): Seda ma arvasin: „ninatark”! See oli esimene!

PEETER (iseenesele): Ja kui alandlik ta alati on minu vastu: parem kui oma laps! Sellele ma võin – võib Anne – Küll oma Maie rahuga anda.

JÜTS (pärast mõtlemist): Aga taat, need on ju need odrad, mis pidid Maiele pulmaks – kas sa need siis tanguks teed?

PEETER: Kassi saba alla poe, sina tahmapea!

JÜTS (kõrvale): See oli see teine. Eks te kuule!

PEETER: Ma tean ette ära: kui ma Annelt küsin, see seda ometi ei luba seda Ennu-Maie nõu; Sellepärast on see Ennust väga targasti tehtud, et paberi üles pani, et ma temale Maie pean kontrahti järgi andma, kui ma koju tulen, sest et ta nii ilusasti on mind avitanud ja minu kasu nõuab. 50 vakka ja 50 vakka – see on 100 vakka; püti pealt 8 rubla ja 20 kopikat, see teeb saja vaka pealt – mitu see siis teeb? –

JÜTS: Taat, miks siis Enn ise ei müü tangu linna, kui kaup nii hea on?

PEETER (kärsitult): Kui sina ometi mõistaksid oma suud pidada! Siia tule ja arva üles: 100 vakka, 8 rbl.20 kop. pütt: mitu rubla see teeb ülepea? Misjaoks ma sind kooli saadan, kui ma ise pean pead väsitama?

JÜTS (kriiti korvist võttes, laua peale): Mitu pütü siis vakas on, taat? Seda ma koolis ei ole õppinud.

PEETER: M i t u p ü t t i? (Kõrvale.) Jah, - hm! – (Pahaselt.) Mis sa siis jooksed kooli, kui sa sedagi ei tea? (Kõrvale.) Olen ise niisama tark.

JÜTS: Ega koolmeister ka ei lase tangu pütiviisi arvata!

PEETER: Kasi kassi saba alla kõige oma koolmeistriga! Küta peale nüüd, mul pole sind, tahmapead, enam tarvis, tean seda iseenese tarkusest!

JÜTS (välja õue minnes, iseeneses): Aga koolmeistri käest küsin ma seda pütilugu ja mis need täpid seal tangu taga tähendavad – temal on ka „Postimees”.

PEETER: Pean alla minema, Erastule. Enn vist teab ise kõige paremini, kuidas see tangupüti lugu on, ja ristid mul ka tarvis sinna paberile panna, et Maie temale annan: Enn ütles, kui ma n ü d seda ei tee, p ä r a s t Ann enam ei lase. Ja temal on õigus: Annel on see kange pea! Aga see poiss läheb mul liiga targaks, seda ma enam kooli ei jäta! Kus mul müts jäi? Kui ma aga Anne nägemata minema saaksin! Tondilugu – juba seal!

2. Anne. Peeter.

ANNE: Ütle ometi, Peeter, - kuhu sa jooksed, - oota nüüd! Ütle jumalapäras, mis jutt ja tegu see on jälle? Miks sa odrad lased kõik vankrite peale laduda, et musta mära kondid ragisevad aga all, ja mis see on, mis sa Jütsile oled ütelnud?

PEETER (hädaga): Mis ma siis olen ütelnud? Midagi. (Kõrvale.) Nüüd on pagan lahti!

ANNE: Poiss räägib, et sina tahtvat odrad veskile viia ja ära müüa, ja ise keelad lapsel ära mulle ütlemast, et sa jälle mõne nõu selle Erastu-nurjatuga oled kokku seganud! Kas sa peast nõrk oled? Nüüd, kus pulmad ukse ees, teed sa maja viljast puha tühjaks? Mis sul meelde tuleb? Ega sa kohtlane ole!

PEETER (kõhatades): See oli nõnda katseks – (Kõrvale.) Ennul on ka õigus, mis ma sest naiste kisast hoolin? (Suure häälega.) Ma tahtsin – (Käratades.) Jäta mind rahule! Ikka on sul vastu turtsuda, kui mina iseenese tarkusest mingi nõu võtan. Ma ütlen sulle: otri läheb mul tarvis ja ma laenan Erastult neid juurde ka veel; küll sa näed, mis ma neist välja teen! (Kiideldes.) Annekene, me läheme otradega rikkaks, enne kui teie aru annab arvata!

ANNE: R i k k a k s? – V a e s e k s läheme ja peast rumalaks ja kõige maailma naeruks, kui sa ei kuule! Mis sul nüüd korruga jälle on pähe pistnud?! Odrad jäävad koju, kas kuuled! Mina neid viia ei lase! Kust ma värsket õlut võtan ja odraleiba teen, - ja sina, kallikene, mu meel ei anna mõeldagi selle peale! Kas sa ei tea, et Märt õhtul oodata on?

PEETER (kõrvale): Märt – säärane mulk! (Kiusakalt.) See ei puutu minusse, minul on otri tarvis! Männiku Märt? See on mulle see paras! Mina pole temale midagi lubanud, sina aga oled see valmistaja. Ja kui sa tõtt tahad teada, mina Maiet temale ei anna, las ta tulla kümme korda! Pole Märt ainus mees maa peal, Maiel on veel teine, targem kosilane, kes minu kasu ka tunneb, ja mina tahan ja soovin ta Ennule! Ja täna, ma ütlen sulle, naine, täna on minul otri tarvis!

2. TÖÖLEHT „SÄÄRANE MULK EHK SADA VAKKA TANGUSOOLA“.

1) Lugege näidendit ositi, jälgige ka remarke:

- 1) Peetri ja Jütsi dialoogi 2. vaatuse 1. stseenis,
- 2) Peetri ja Anne dialoogi 2. stseenis.

2) Leidke näidendist repliike ja monolooge.

3) Kirjuta Lydia Koidula näidendi „Säärane mulk” igale vaatusele pealkirjaks õpetlik lause/vanasõna.

1.
2.
3.

4) Iseloomusta näidendi tegelast tema sõnavara põhjal.

Tsitaat näidendist	Tegelase iseloom	Kes on see tegelane?
Ei tea, mis minul tema tarkust tarvis läheb (...). Seda see tarkus kõik toob, et nüüd lapsed isa enese vastu võimust võtavad! Kes mind käskis oma Maie kooli panna? See on ka jälle mõni mulgist väljaarvatud aru, et nüüd naised peavad lugema ja kirjutama õppima.		
Vait, naine! Mis on naise pea! Mina sinu kiunumisest ei hooli! Vaata mulle riided valmis ja muud midagi! Mõistus on aus asi, seda ma tean		

iseenese tarkusest! Teie, naised, seda ei tunne. Ja nüüd küllalt – ja pea suu!		
...ära sa ulu ühti, Maie, see ei aita sul midagi. Sina ei tunne ise oma õnne, aga mina tean iseenese tarkusest, mis sulle hea on!		
Enn vist ise teab kõige paremini, kuidas see tangupüti lugu on, ja ristid mul ka tarvis sinna paberile panna, et Maie temale annan: Enn ütles, et kui ma nüüd seda ei tee, pärast Ann enam ei lase.		

5) Tee L. Koidula näidendi „Säärane mulk” tegelastest mõistekaart. Lisa iga tegelast tutvustav märksõna.

6) Kirjuta näidendist välja kõnekäände ja vanasõnu.

.....

.....

.....
.....
.....
.....

7) Selgita näidendi intriigi olemust.

Mis sündmusega algas?

Kuidas jätkus?

Kuidas lahenes?

Mis oli intriigi põhjuseks?

Mis on näidendi sõnum lugejale?

*** 8) Joonista suhtekaart tollaegse külaühiskonna kohta.**

LISA 5 . A. H. TAMMSAARE „KÕRBOJA PEREMEES“.

1. Vali järgnevast loetelust üks iseloomuomadus ja kirjuta teosest kummagi tegelase kohta seda omadust illustreerivaid tsitaate.

- Anna ja Villu on näiliselt vastandlikud tegelased, ent neid ühendab sisemine kirglikkus ja usk armastuse loovasse jõudu.
- Anna on tasakaalukas, sõnavaene, vastupidav, tahtejõuline, tark.
- Villu on tormakas, äge, püsimatu, muutlik, unistav.
- Anna ja Villu ühised iseloomuomadused: sisemine kirglikkus, sügav tundeelu.

Anna on

Tsitaat:

Villu on

Tsitaat:

2. Teoses „Kõrboja peremees“ esineb konflikte nii inimese enese sees (tegelane võitleb iseendaga, otsib lahendusi ja selgust oma elus) kui ka inimeste vahel (tegelased on teiste inimestega seoses mingis keerulises situatsioonis). Täida tabel põhikonfliktis osalejate kohta.

Tegelane	Missugused on ta ootused tuleviku ja üksteise suhtes?	Mis takistab ootuste täitumist (iseloom, minevik, valed ootused)?	Kuidas laheneb põhikonflikt? Miks?
Kõrboja Anna			
Katku Villu			
Kuusiku sauna Eevi			

3. Teoses omandab mõni tegevus või looduspilt sümbolse tähenduse. Selgita sümboli tähendust.

Linnulaulukontsert romaani avapeatükis sümboliseerib uut ja rõõmu töotavat algust Villu elus.

.....

Villu ja Anna kohtumised eranditult pühapäevadel ja pühade ajal sümboliseerivad

.....

See, et tegevus algab kevadel ja lõpeb sügisel, sümboliseerib

See, et Anna ja Villu jaaniööl lastud raketid kustuvad tühjuses sümboliseerib

.....

4. Mis on teose „Kõrboja peremees”

peamõte

žanr

5. Kirjelda teose põhjal mõne lausega eelmise sajandi alguse külamiljööd.

LISA 6. SASS HENNO TEOS „MA OLIN SIIN“.

1. Katkend teosest „Ma olin siin“.

No 1. ESIMENE AREST

1982

See on lugu 17-aastasest narkodiilerist Rassist, kes on otsustanud politsei arestikambris kirjutada mitte ainult sellest, miks ta on sinna sattunud, vaid segadusest, vaesuses ja vägivallast, milles ta on seni elanud. Lootuses, et sellest võib kellelgi kasu olla.

/---/

Minutid mööduvad. Mina istumas selle laua taga ja mõtlemas oma elu kõige väärtusetumaid mõtteid, sest meeleskohtades tuikab, kuklas pragiseb ja suulagi kipitab, ning kordnik seismas selle seina ääres, tõenäolisemalt mõtlemas oma elu kõige põnevamaid mõtteid, on kõik, mis selles ruumis toimub. Need mõtted, mis vangistuses tulevad, on alati kõige kasutumad, kui need just põgenemisega seotud pole. Minu omad ei ole.

3:43

Et mitte ootusärevusest lolliks minna, tuleb endale tegevust leida. Vaatan toa seinu, mis on nii ära kraabitud, et paratamatult liigub mõte Olari õe randmeteale. Hanna on hull plika, mingi kümme korda on tahtnud ennast ära tappa juba. Ma ei taha teda. Ma tahtsin tegelikult Renitat, aga ta läks kuhugi edasi ja ma ei näinud teda enam tol õhtul. Renital on tohutult ilusad silmad. Kavalad rebase silmad. Viimati käis ta mingi venelasega. Ma tahaks, et ta mu ära päästaks sellest jamast praegu. Me suudleksime jaoskonna ees. Ja sõidaks kuhugi kaugemale. Kasvõi esimese ettejuhtuva autoga, mida ma käima panna oskan.

Pikk ment vaatab enda ette tühjusesse. Ja ma tunnen, et aeg-ajalt vaatab ta mind. Vaatab, nagu annaks see talle midagi mõtlemisaineks. Ja jälle tundub, et oleme kusagil varem kohtunud. Tõenäoliselt polnud see meeldiv. Ja nüüd ei suuda ta kuidagi välja jagada, mis mees ma olen, sest ma ei käitu tema ootuste kohaselt ja ei ole just tüüpiline keiss. Ära muretse, võmm, sa pole ainus. Keegi ei suuda. Ma mõtlen praegu Renita silmadele. Ta kaelale. Kõhule. Jalgadele. Varvastele. Raisk, ma armastan teda ikka veel.

Minutid mööduvad.

Võti lukuaugus teeb ukse lahtikeeramise häält. Uks avaneb ja see ment, kes enne ära läks, tuleb nüüd tagasi. "PAPER COPY" on kirjutatud karbi peale, mille ta minu laua peale paneb. Mitte minu laua, vaid selle laua, mis selles kambris on. Mina olen selle laua taha sattunud lolli juhuse tõttu ja ei peaks siin üldse tegelikult olema. See on kah pikem lugu. Mitte et midagi enam muuta ei saaks, aga küll te varsti aru saate.

Mendid sosistavad omavahel. Pikem, kes mind valvas, läheb minema.

3:50

Paks siga, kes paberit tõi, vaatab mind üleolevalt. Vaatan talle silma. Neile tuleb alati silma vaadata. Ment võtab kumminuia välja ja lükkab selle mulle nina alla ja puudutab otsaga mu põske.

"Korista ära oma toigas, munn, raisk!" lükkab selle raudus kätega eemale. Türa, ma ausõna tapan ta ära. Kui kinni minna tuleb, siis parem juba asja eest.

Kumminui käib väga kiiresti ühe arvestatavalt korraliku laksu vastu oimukohta. Korraks võtab pildi mustaks. Korraks võtab kõrvad lukku. Hetk veel ja ma tunnen, kuidas soe veri vasaku kõrva juurest alla niriseb. See põletab ja sügeleb. Marrastuspalavik levib aeglaselt üle põse. Pea huugab.

"Oli ohkimist midagi?" küsib nüüd paks. "Agressiivselt" on kokkuleppeline sõna selle iseloomustamiseks. Ametlik kõnepruuk see just pole. Världjas koer. Tunnen, kuidas pisarakanalid täituma hakkavad.

"Pühi ära!" viskab ta tasust võetud sitapaberi minu ette lauale.

Kunagi me saame kokku kuskil ööklubis. Kunagi kohtume äkki pargis, kui sa oma litsi ja võõra mehe nikutud lastega jalutad. Kunagi juhtun ma sinuga supermarketis ühte kassajärjekorda. Kunagi olen ma oma kuuese bemarkiga ristmikul punase tule taga sinu kõrval reas. Ja siis kunagi oled sa väga kindel, et mendiks hakkamine oli sinu elu suurim viga. Lapsena tahtsid kraanajuhiks ja veidi vanemana maadeuurijaks. Päris kooli lõpus huvitas sind sport. Aga see, et sa mendikooli astusid, oli viga. Ja valesid otsuseid ei andestata kellelegi. Elu maksab meile nende eest kätte.

Või mina maksan.

"Paelad võta maha," osutab ta oma nuiaga mu jalanõudele, "ja pane laua peale."

3:54

Ma ei vasta midagi. See paelade asi on neil sellepärast, et ma ennast üles pooma ei hakkaks. Mõnikord on nad selle paelte asja unustanud. Või ununeb püksirihm. Tulemuseks on ukselengi või radiaatori külge poodud pisisuli.

BSN: Väikese koguse narkootilise aine omamisega politseile vahele jäänud ja arestikambrisse paigutatud, varem tingimisi karistatud noormees poos end üles.

Eesti Päevaleht Online: Polisteile varem tuttav 20aastane Rass jäi ööklubis Essex läbi viidud haarangu käigus vahele üleeile hilisõhtul.

“Ta toodi arestimajja, vaadati korralikult üle, kingapaelad võeti ära,” ütles Lääne-Viru politseikomissar Kuratteab Kess. Poisil olid topeltpüksid rihmaga, millele Kessi sõnul õnnetuseks tähelepanu ei pööratud. Just rihmaga poos Rass end arestikambris nari külge üles, vahendab EPL Online.

Ja nii see käibki.

Ühesõnaga, kõik see on mu enda turvalisuse huvides. Mingi järjekordne korduvalet pretsedendile rajatud määrus. Määrused ei tea, et ma oskan ennast ka ilma abivahenditeta ära tappa. See on see teadmine, mida nad sõjaväes, lahingukoolis või mendiakadeemias ei õpeta, kuigi peaks. Alati on paljaste kätega vähemalt kaks lihtsat võimalust. Aga ma ei saa pedagoogipalka, et neid praegu õpetama peaksin hakkama. Ning kui te pole piisavalt nutikad, et selle peale tulla, siis olete oma haletsusväärse elu küllaga ärateeninud.

Ärge kartke, ma ei kaldu kõrvale. Kohe räägin teile selle loo, mille algus on kuskil aastate taga. Ja lõpp siinsamas koos minuga selle laua taga istumas. Ärge saage valesti aru. See ei ole minu ligu. See ei ole minu perekonna, lapsepõlve ega sõprade lugu. Ja kahjuks mitte ka armastuslugu, kui väga ma seda ka ei tahaks.

3:59

See on kogu tõde sellest, mida keegi enam tõestada ei saa. Need, kes seda lähedalt nägid, on tänaseks juba maetud, trellide taga või vaikivad koos oma uute, õnnelike ja turvaliste eludega. Ma tean, et nad mäletavad, kuid lihtsalt ei räägi sellest. Tegelikult poleks ka mina rääkinud, kuid praegu pole mul alternatiivi – ma tahan, et te teaks, kes ma tegelikult olen.

Minevik on fakt. Tulevik on see, mida on võimalik muuta. Niikaua kui see võib päästa kasvõi ühe väikese elu, on see lugu jutustamist väärt. Aastate möödudes olen end hingetuks valetanud, püüdes oma minevikku kõigile talutavaks muuta. Selle asemel, et muuta neile talutavaks kõike muud, mis on veel minu võimuses. Mu sõbrad pole väljamõeldud ja meie teod pole juhuslikud. Kuid ma ei väsi kordamast, et see pole enam minu lugu.

See on ühe poisi lugu, mis lõpeb seal, kus minu oma algab. Seda on vaja, et need asjad ei korduks. Ja seda on rohkem, kui te ootate.

2. Romaani ja filmi võrdlus.

1. Sass Henno romaan “Mina olin siin” võitis 2004. aastal romaanivõistluse. Selle põhjal valmis aastal 2008 samanimeline mängufilm (stsenarist Ilmar Raag, režissöör René Vilbre). Kui oled lugenud raamatut ja näinud filmi, siis võrdle neid. Kumb meeldis sulle rohkem ja miks?

2. Film “Mina olin siin” on võrreldav Ilmar Raagi noorsoofilmiga “Klass” (2007), mille põhiteemaks on koolivägivald, õpilaste omavahelised suhted ja nende suhted oma vanematega. Samuti mõtiskleb koolidraama “Klass” passiivsuse, karistuse ning kättemaksu teemadel. "Klass" on saanud rahvusvahelistel filmifestivalidel mitmeid tunnustusi. Kui oled mõlemaid filme näinud, siis too välja sarnased ja erinevad jooned.

3. Mine Internetis aadressile: www.minaolinsiin.ee ja leia vastused järgmistele küsimustele:

- 1) Mida on Sass Henno ja tema raamatu kohta öelnud teised?
- 2) Kuidas on meedia teost vastu võtnud?
- 3) Mida saad teada raamatu kunstnikust ja illustratsioonidest?

4. Kirjuta Sass Henno teose „Mina olin siin” tsitaatidele oma kommentaar, sobiv näide oma elukogemustest.

Minevik on fakt. Tulevik on see, mida on võimalik muuta. Niikaua kui see võib päästa kasvõi ühe väikese elu, on see lugu jutustamist väärt. Aastate möödudes olen end hingetuks valetanud, püüdes oma minevikku kõigile talutavaks muuta. Selle asemel, et muuta neile talutavaks kõike muud, mis on veel minu võimuses.

.....
.....
.....

Mendibussi kinnilöödud ukse taha jäi maailm koos kõigi pooleli jäänud tunnete, katkestatud kõnede ja saamata jäänud suudlustega. Kuhugi kaugele nende uste taha jäi Hanna, kes ei teadnud veel isegi, et Olarit enam pole, ja kes oli nüüd Rassi perekond. Kuhugi sinna jäi ka Renita, kes suitsetas liiga palju, muretsedes nii pööraselt selle poisi pärast, keda ta isegi veel õieti ei tundnud. Sinna jäi Jann, kelle ükski sõber ei tulnud palvest hoolimata tema hea isa ärasaatmisele.

.....
.....
.....

Vahel sellistel hommikuhetkedel tabas Rossi põhjendamatu kurbusehoog ja ta tundis, et tahaks kuhugi kaugele ära sõita. Mitte kunagi näidata nägu oma kooli. Saata kuradile see haridus ja unistused arstiks saamisest ning lihtsalt minna kuhugi. Kus teda keegi ei tunneks.

.....
.....
.....

5. Kirjuta Sass Henno teose „Mina olin siin” õpikukatkendi sündmustele eellugu.

LISA 7. TÖÖÜLESANDED KATRIN REIMUS „HALDJATANTS“ KOHTA.

1. Otsusta, kas väide on õige. Laienda ja põhjenda otsust suuliselt.

Jannu ja Kristiina isa oli müügimehena töötades perele võõraks jäänud ja ühel ärireisil uue naise leidnud.

Kristiina ema ei saanud üksi, ilma meheta hakkama.

Kristiina ei võtnud vastutust pere heaolu eest enda kanda.

Kristiina oli Triinust sõltuv. Triinuta oleks ka tema alla andnud.

Sügisel tuli Kristiina ellu Sven ja lisaprobleemid.

Jõuludeks muutus Kristiina suhtumine oma isasse.

Kristiina tegi õige valiku, sõbrustades Triinu, Sveni ja Argoga.

Igäüks on ise oma õnne sepp.

2. Teatud sündmused tulenevad alati teatud tingimustest. Leia teosest seoseid.

1. Mis juhtus? 2. Mis seda põhjustas? 3. Missugune oli tagajärg? 4. Kas need põhjused toovad alati selliseid tagajärgi? Miks?

1.

2.

3.

4.

3. Muuda või eemalda sündmusi nii, et tekiks muutusi tegelaste suhetes või tegevuse käigus.

1.

2.

3.

4. Kelle tugi ja abi oli Kristiinale kõige olulisem? Eemalda see tegelane teosest ja kirjuta teosele uus lõpp.

5. Ühisarutelu (kirjuta märksõnu ja arutle neid kasutades).

Miks on teose pealkirjaks „Haldjatants“?

Millal oli Kristiina elus murdepunkt paremuse poole?

Mis on teose autori sõnum lugejatele?

Kuidas mõistad ütlust: “Vanemate patud nuheldakse laste kaela”?

6. Mõtle ennast Kristiinaks. Kirjuta mina-vormis lugu, kuidas möödus Kristiina elu järgmise aasta jooksul.

*** 6. Joonista kunstitunnis „Haldjatantsust” inspireeritud illustratsioon.**

LISA 8. KIRJANDUSMÕISTED

Arvustus – hinnang kunstiteosele, teost eritlev ja hindav kirjutis.

Draama – tõsise konfliktiga näidend, mis võib sisaldada nii traagilist kui koomilist elementi.

Eepika – jutustav ilukirjandus, üks kirjanduse kolmest põhiliigist dramaatika ja lüürika kõrval.

Ellips – väheolulise sõna väljajätmine lausest, ilma et tähendus muutuks või tekstist arusaamine raskeneks.

Haiku – jaapani klassikaline miniatuurne luulevorm, koosneb kolmest reast ja 17 silbist.

Intriig – kirjandusteose, eriti näidendi, tegevuse kulg, mis põhineb vastakate huvidega regelaste võitlusel.

Inversioon – ebatavaline sõnajärjestus lauses või värsis.

Konflikt – võitlus, terav vastuolu teose tegelaste vahel või tegelastes endis.

Koomika – naljakus, lustlikkus, millegi koomiline külg.

Kordus – episoodide, väljendite, üksiksõnade muutusteta kordamine poeetilisel kaalutlusel.

Kulminatsioon – pinge haripunkt kirjandusteose süžee arengus.

Lüürika – poeedi elamuste vahetu kujutus, üks kolmest kirjanduse põhiliigist dramaatika ja eepika kõrval.

Monoloog – ühekõne, kõne iseendaga või kellegi kujuteldavaga, näidendis pikem üksikkõne endamisi või dialoogi osana.

Repliik – vastulause, näidendi tegelase lausung dialoogis.

Retooriline hüüatus – hüüdlause vormis tunde- või suhtumisväljendus.

Retooriline küsimus – stiilivõttena asetatud küsimus, millele ei oodata vastust.

Sõlmitus – konflikti teke, tegevuse lähtekoht kirjandusteoses.

Sümbol – kunstiline kujund (võrdkuju, pilt või märk), mis tinglikult annab edasi mingit mõtet, elamust.

Sündmustik – teose sündmuste ja juhtumuste üksteisele järgnev rida; faabula.

Tegelane – kirjandus-, lava-, ekraaniteoses loodud isik või olend, kuju.

Tegevusaeg – tegevuse toimumise aeg kirjandusteoses, tegutsemise kestus.

Tegevuskoht – tegevuse toimumise koht kirjandusteoses.

Tsitaat – sõnasõnaline väljavõte tekstist, harilikult viitega autorile.

Tüüp tegelane – üldistatud kuju kirjanduses, kunstis, tüüpiline karakter.

Vabavärss – värsisüsteem, milles üks ja määrav rütmistuspõhimõte puudub, luuletus liigendub erineva pikkusega värssideks, riim enamasti puudub.